

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

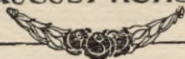

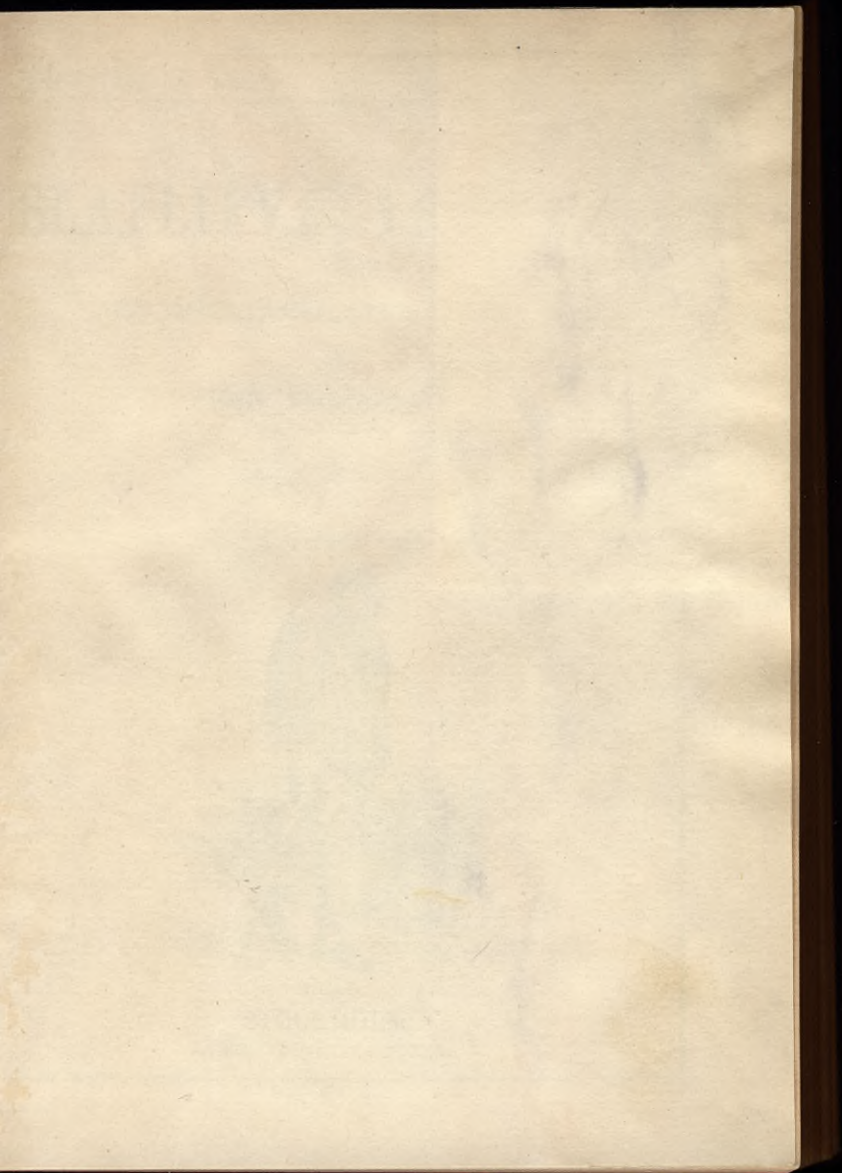
UPPSALA
UNIVERSITET

TRANEMÅLA
SAMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

Allmänna Sektionen

Litt.

Sv.

Saml.

ERIK XIV OCH LITEN KARIN.

PENNRITNING

AF

PEHR THOMASSON.

Med 6 teckningar.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

THE HISTORY AND STATISTICS

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1886.

amle kung Gösta hade lagt sitt trötta hufvud till hvila och med stor högtidlighet blifvit begrafven i Upsala domkyrka, och Erik, hans ende son med Katarina af Saxen-Lauenburg, hade öfvertagit regeringen.

Erik XIV var ung och välbildad samt mästare i kroppsöfningar, visade sig vänlig, berömdes för skarp-sinnighet i regeringsärendens behandling, uttryckte sig ledigt samt talade flera språk.

“Stort egnar de store“ var ett af hans älsklingsuttryck, och i öfverensstämmelse härmed infördé han en hofhållning och en prakt, som varit helt och hållet obekant för Sveriges föregående konungar. I stället för det gammalmodiga “hans nåde“, som man kallat kung Gösta, lät han kalla sig “hans majestät“. De allvarsamma konungagemaken fingo nu ett annat utseende, ty det nya majestätet skulle bo i gyllene salar, och ifrån konungen till hans tjenare, från konunga-

gemaken till borgstugan spridde sig vällefnad och lyx. I drabantsalen utanför konungens rum vimlade kyllerklädda svenner och öfverallt i slottet blixtrade hillebarder. Sin kröning firade han med en ståt, som aldrig förut varit sedd i Sverige; nya regalier beställdes härtill från Nederländerna; derifrån, äfvensom

Erik XIV.

från England, införskrefs allt hvad kostbart fans af kläder, vapen, kärl och prydnader, kistor, fulla med perlor och ädelstenar samt galoner, fjädrar, - luktvatten, vin och fyrverkeripjeser m. m.; flere främmande furstar voro inbjudne och några af dem infunno sig; folk tillströmmade från alla håll och förplägades ståtligt samt förlustades med

åskådande af lejon, uroaxar, kameler och kaniner, hvilka Erik låtit till högtiden införskaffa. Men i sina giftermålsförslag uppenbarade Erik sin egentliga karakter. Förgäfves sökte han en gemål bland Europas prinsessor; hans många frieriambassader återkommo, den ena efter den andra, med oförrättadt ärende. Sam-

tidigt friade han till drottning Elisabeth af England, Maria Stuart af Skottland, prinsessan Renata af Lothringen och Kristina af Hessen. Äfven bland sitt eget fäderneslands döttrar synes han hafva haft för afsigt att välja en gemål, ty redan år 1561 framställde han till ständerna en begäran, att det måtte stå honom fritt att välja en maka "af högre eller af lägre stånd", och året derpå gjorde han till riksrådet enfr amställning i liknande syfte. Dock hoppades man, att hans val skulle falla på någon af den högre adelns döttrar, men till allmän förvåning och harm utsåg han slutligen till sin gemål, en flicka ur hopen, berömd för skönhet och dygder.

En vacker sommardag år 1561 vimlade Stockholms viktualietorg — nuvarande Stortorget — af en liflig och brådiskande folkskara. Här såg man den stolte ädlingen i sin lysande dräkt bredvid den tarflige arbetaren med förskinn och trätöfflor. Från de trånga gatorna och gränderna framtrippade hufvudstadens unga döttrar, för att hos de många försäljerskorna, som hade sina platser invid rådhusets gamla, mörka murar, göra sina uppköp.

Under ett af det gamla rådhusets smala fönster i götisk stil stod en flicka af omkring fjorton års ålder och sålde bär, frukt och blommor. Hennes guldgula lockar och blå ögon, som Freja kunnat afundas henne, hennes friska hy, som fördunklade både ros och lilja, hennes smärta växt, hennes små fötter, hade varit värddiga konstnärens pensel och skaldens qväden. Blyg-

sam och omedveten om sina behag stod hon der, denna typ för en äkta nordisk mö, och tyckte sig ej hafva sinné för annat än sina blommor, dem hon ordnade i smakfulla buketter.

•Nu uppstår en liflig rörelse bland folkmassan.

“Kungen kommer!” höres det från alla håll, och en hvar skyndar att iakttaga en vördnadsfull ställning. Det glänste till i den lilla blomsterförsäljerskans ögon; blommorna föllo ur hennes händer och på hennes kinder upprann en skär rodnad.

Konungen bar en spansk riddardrägt af violett sammet, en snöhvit halskrage, kantad med fina brabantiska spetsar, en lätt mantel var kastad öfver hans skuldror, en topas fasthöll plymerna i hans mörka baret och glittrande juveler prydde hans dolkfäste. Men mera än den rika drägten utmärkte honom hans höga växt, hans ädla, ridderliga hållning och vackra anletsdrag. Konung Erik, som sällan visade sig utan livvakt bland sitt trogna folk, var äfven nu åtföljd af en skara drabanter väpnade med hillebarder. Han helsade skalkaktigt på de unga tärnorna, besvarade vårdslöst adelsmännens hälsningar och nickade vänligt åt det lägre folket.

Nu vändes konungens blickar åt det håll, der den täcka blomsterförsäljerskan hade sin plats. Öfverraskad af hennes skönhet och ännu mera af så mycket osökt behag under en så torftig klädnad, närmade han sig henne.

“Hvad heter du, vackra barn?” frågade konungen.

“Jag heter Karin, ert majestät,” svarade flickan med en nigning.

“Hvilka äro dina föräldrar?” frågade Erik vidare.

“Min far är korporal vid ert majestäts livvakt och heter Måns och min mor säljer grönsaker och frukt,” svarade frimodigt den unga flickan.

“Jaså, du är dotter till Måns korporal, honom känner jag väl; nå, huru gammal är du, liten Karin?”

“Jag blir femton år till hösten, om Gud låter mig lefva.”

“Har du några blommor åt din konung, sköna Karin,” frågade Erik och klappade henne på kinden.

Flickan räckte sin korg till Erik; han utvalde några blommor, allt under det han uppmärksamt betraktade henne. Flickan tycktes dock ej vara nöjd med konungens val af blommor, utan valde sjelf en liten bukett af rosor, den hon räckte honom, i det hon på sitt barnsliga, okonstlade sätt, sade:

“Dessa blommor anstå konungen bättre; tackes ert majestät mottaga dem?”

“Du ger dina bästa blommor åt mig; hvad skall jag gifva dig i stället?” skämtade Erik. “Grå hästen och guldsadeln, dem vill jag gifva dig’, står det i visan om liten Karin, som tjente på unge kungens gård. Skulle du vara lika stolt som hon, liten Karin, om jag vore din herre?”

Flickan rodnade och nedslog sina stora blåa ögon; konungens skämt behagade henne synbarligen ej. Efter ett ögonblicks förlägenhet svarade hon dock frimodigt:

“Det var icke någon *svensk* konung, det, och inte skämtade han heller; det var en elak konung.

Var det en tanke på spiktunnan, som omtalas i den gamla folkvisan, som kom den unga flickan att darra i alla lemmar vid det hon besvarade konungens fråga?

“Jag skämtar icke heller,” invände Erik och klappade henne åter på kinden. “Jag tycker om dig och vill icke, att du skall bortvissna obemärkt som en skogsblomma. Säg, vill du icke komma till slottet? Min syster Elisabeth är ej mycket äldre än du och såsom hennes hoftärna skulle ditt lif blifva gladare och lyckligare, än det nu är. Vill liten Karin komma för att tjena på unge kungens gård?”

Och Erik förde liten Karin till slottet. Det var visserligen icke spiktunnan, som väntade henne, men — månne icke äfven kronan har sina taggar?

Prinsessan Elisabeth mottog med välvilja sin konungslige broders vackra skyddsling och lät meddela henne all den undervisning, som denna tid stod till buds. Karin, som var läraktig och egde en ovanlig fattningsförmåga, tillväxte för hvarje dag i förstånd, bildning och behag, samt blef snart älskad och afhållen af höga och låga.

Bland de drabanter, som åtföljde konungen vid det tillfälle då liten Karin tilldrog sig hans uppmärksamhet, var en nittonårig yngling vid namn Maximilian, härstammande likasom Måns, Karins fader, från Medel-

pad. Såsom kamrat och landsman hade Maximilian ofta varit en gerna sedd gäst hos korporalen Måns, och den unga flickan var honom således icke obekant. Med illa dold harm lyssnade han till konungens samtal med henne, och uttrycket i hans mörka ögon fördystrades, då han såg, att hon ej hade en blick för barndomsvännen, utan att alla hennes tankar och hela hennes uppmärksamhet egnades konungen, som hon nu med ett oskuldsfullt barns förtroende följde.

Han kände medlidande med hennes oskuld, ty han var öfvertygad om, att den vällustige konungen hade sina planer med henne, och han gaf sig därför sjelf det löfte att troget vaka öfver den oerfarna flickan och, så vidt i hans förmåga stod, skydda henne.

Tvånne vårar hade försvunnit och en hvar af dem hade burit sin blomstergård åt Karins behag. Hon var nu en fullt utvecklad blomma, den skönaste i ringen af prinsessan Elisabeths tärnor. Äfven bland de öfriga hofvets damer fann man knappast hennes like. Konungens halvesyster, Cecilia, bekant för sitt kärleks-äventyr med grefve Johan af Ost-Friesland, var måhända den enda, som kunde täfla med henne i skönhet, men ej i själens renhet, ty så flygtig och lätt sinnig Cecilia var, så trofast var Karin. Hon, som sålt så många blommor, gömde dock troget de bästa, nämligen den sanna qvinligheten och det rena sinnet.

Så rikt begåfvad med behag och inre värde, kunde naturligtvis Karin ej undgå att väcka stort uppseende, men hon lefde så undandraget, som det vid

ett hof kunde vara möjligt, med sitt sinne fullt af ljuftva svärmerier och drömmar. I öfrigt upptogs hennes tid af läsning, skrifning och handarbeten, fullgörande af prinsessan Elisabeths uppdrag och framför allt af tätta besök hos de gamla föräldrarna, hvilka hon ej glömt, fastän hon nu var flyttad till en mera lysande omgifning. Vid dessa besök sammanträffade hon ofta med barndomsvännen Maximilian, som med glädje såg, huru hon dagligen tillväxte i behag och bildning, och snart blef det med en svartsjuk älskares vaksamhet, som han bespejade alla hennes företag.

Men det var icke för Maximilian som Karins hjerta klappade, det var icke för honom hon svärmade, icke om honom hon drömde; hjälten i hennes drömmar, i hennes svärmerier, var konung Erik, hvilken hon egnade en nästan romantisk dyrkan. Det ädla och ridderliga hos honom, hvilket hans mörka stunder ej förmådde qväfva, anslog djupt hennes känslor. Allt som närmare tillhörde honom blef för henne kärt och dyrbart, och därför omfattade hon äfven med hela sin ömhet den lilla Virginia, konungens dotter med den för sin skönhet och sina behag beryktade Agda Persdotter. Konungen hade till uppfostran lemnat detta barn till sin halfsyster Cecilia, och ett af Karins käraste nöjen var att besöka den lilla, hvilkens tillgifvenhet hon snart lyckades tillvinna sig.

Emellertid tycktes Erik glömma henne, men Maximilian, den trogne barndomsvännen, gjorde icke så. Han hade nu blifvit upphöjd till fänrik, och som han

På Jakob Bagges fartyg under sjöslaget vid Bornholm.

nu ansåg sig mera värd Karin, anhöll han om hennes hand. Men hon hänsköt afgörandet af denna fråga till sin far, ty hon egde ej mod att sjelf bestämma öfver sitt öde. Fadern, smickrad af utsigten att få sin förman till måg, hade gifvit sitt samtycke, och Maximilian lefde i den ljufva förhoppning, att han snart skulle fira sin trolofning med den älskade; men ödet hade annorlunda beslutat.

Midsommaren 1563 kom, helsad af folkets jubel. Svenska flottans överbefälhafvare, amiral Jakob Bagge, hade vunnit en lysande seger öfver danskarne.

Vid Bornholm hade de båda fiendtliga flottorna mötit hvarandra och det hade kommit till ett sjöslag. Redan vid tredje skottet hade stormasten på danska amiralskeppet flugit öfver bord. Detta och tvänne andra skepp blefvo tagna, amiralen och sexhundra man fångne. Vid sin återkomst till Stockholm skulle Baggen belönas, och den praktälskande konung Erik anordnade ett triumftåg åt honom. Med den åttaåriga Virginia hade Karin, för att åse högtidligheterna, tagit plats i en korridor, som ifrån konungens gemak ledde till rikssalen. Det var i sanning en skön grupp, som bildades af den älskliga unga qvinnan och det vackra barnet, hvilket stående på fönstermuren, omslutet af Karins arm, hade lindat sina armar kring hennes hals och jollrande smekte henne.

Nu dånade kanonerna från torpet Tre kronor; detta var signalen att triumftåget var i annalkande. Erik utträdde ur sin gemak, iklädd kunglig skrud

med krona och mantel, för att begifva sig till rikssalen, der han på sin tron ämnade mottaga segervinnaren. Då Karin hörde konungen med sitt följje närma sig, jagade en purpursky öfver hennes kinder, hennes hjerta slog nästan hörbart och hon helsade vördnadsfullt, då hon såg, att konungen riktade sina blickar åt det håll, der hon stod. Konungen som, sedan han öfverlemnadt Karin till sin halfsyster Elisabeth, ej vidare tycktes hafva egnat henne synnerligen många tankar, stannade, slagen af häpnad och öfverraskning, när han i denna sköna uppenbarelse igenkände blomsterflickan från Stortorget. Hon förekom honom som en behagens drottning, och för skönhetens majestät glömde han sin egen kungliga värdighet. Han närmade sig fönstret, smekte och kysste sitt barn, hvilket han ömt älskade, betraktade Karin med tjusta blickar och sade: "Jag firar i dag en segerfest, men iunån jag helsar segraren, måste jag hembära min hyllning åt den, hvars triumfer äro skönare än dem hjeltar med svärd tillkämpa sig. Konungen såväl som slafven söker sin lycka i de bojor, som skönhet och kärlek pålägga dem."

Han aflägsnade sig, men det syntes tydligt, att hans tankar dröjde qvar hos den, som med sin skönhet hade besegrat honom.

De konungen omgifvande hofmännen, som icke kunnat undgå att märka det intryck, som Karin gjort på honom, vexlade spefulla blickar.

Ibland drabanterna, som åtföljde konungen, befann sig äfven Maximilian, som alltför väl kände ko-

nungen för att ej förstå meningen af hans ord. I det han gick förbi Karin, lade han handen på hjertat, der svartsjukan ingjutit sitt gift. Hans mörka ögon sköto blixtar; Karin vände sig förvirrad ifrån honom.

Triumftåget inkom igenom Söderport, passerade Jerntorget, Österlånggatan, Köpmanhvalfvet eller inre stadsporten, Köpmangatan och Stortorget till slottet.

Stockholmarna, nyfikna då som nu, hade samlat sig i stora hopar på de platser, der tåget skulle gå fram; alla gluggar högt upp i de spetsiga gaffarna, voro fulla af åskådare. I burspråket, ett slags tribun, utbygd på gamla rådhuset, derifrån fordom Kristian tyrann beskådade Stockholms blodbad, sutto nu sköna qvinnor, ty alla utmärktare platser voro inrymda åt det täcka könet. En väldig massa af hopen hade uppklätrrat på stadsmuren som, försedd med sina sju runda torn, lopp utmed Österlånggatan. I murens "vattenportar" hade gummor och flickor trängt sig tillsammans så tätt, att man endast kunde upptäcka en mängd hufvuden. Alla väntade tåligt på processionen.

Först kom amiral Jakob Bagge, dagens hjelte, öfver hvars glänsande harnesk en gyllene kedja föll i tunga länkar; derefter kommo en rad ädlingar i nya, lysande rustningar. Med stolt hållning buro de i striden tagna troféerna. Damerna i fönstren kastade blommor på de ståtliga riddarna och folket

på muren hviftade med sina mössor och dukar och ropade: Lefve amiralen! Lefve konungen!

På något afstånd från segerheltarna gick, eller rättare dansade, konungens hofnarr, som hette Herkules, liksom det i striden tagna danska amiralskeppet. Han var klädd i rödt för att håna den danska nationalfärgen, hade ett träsvärd i bältet och pinglande klockor i mössan. Han spelade på en spräckt fiol och hans hufvud rörde sig på axlarna i alla kompassens riktningar, liksom hade det varit löst. Efter honom kommo de danska fångarna som voro, utom anförarna, sex hundra man. Främst gick amiralen Joachim Brockenhusen och efter honom sju danska ädlingar, ibland hvilka äfven befann sig den åldrige Otto Krumpe, som redan i kung Kristians dagar varit anförare för den danska hären.

Alla hade obetäckta, rakade hufvuden och hvita käppar i händerna. Folkmassan på muren helsade de fångne med hån och speord. På båda sidor om de sammankedjade danska fångarna tågade de svenska trupperna. Sådant var ett triumftåg i konung Eriks dagar; så hade han sjelf ordnat det, och då konungen så behandlade tappre, och sitt land trogne kämpar, må det icke förvåna oss, att folkmassan icke förstod bättre än att hånande jubla.

Dagen efter festen infann sig Erik hos prinsessan Elisabeth, för att till henne framställa det förslag, att hennes hoftärna, Karin Månsdotter, skulle anföras ledningen af hans dotter Virginias uppfostran. Priu-

sessan gillade detta förslag så mycket mera, som hon sett att den lilla med innerlig kärlek fäst sig vid Karin. Genom denna anordning fördes Karin ett steg närmare de händelser, som så djupt skulle ingripa i så väl hennes som konungens öde.

Några veckor efter ofvan skildrade händelse låg vid stranden af Gråmunkeholm, nuvarande Riddarholmen, en slup, deri åtta roddare i hvita kläder med blåa skärp hvilade på sina åror. Några pager voro sysselsatta att på sätena utbreda yppiga dynor af purpursammet, hvarjämte de på båtens botten lade en mörkblå klädesmatta, prydd med gyllene kronor.

Ett muntert sällskap kom tågande utför den slutande stranden. Främst syntes konungen, som vid den ena handen ledde prinsessan Elisabeth, vid den andra Karin. Prinsessan Cecilia, ledsagad af en skara herrar och damer i lysande drägter, följde efter dem. Konungen var upprymd, skämtsam och älskvärd, allt egenskaper som utmärkte honom under hans ljusare ögonblick. Ännu lika okonstlad och blygsam, som då hon första gången räckte blommorna åt konungen, gick Karin vid hans sida. Ännu oberörd af den anda af sedeslöshet, som herskade vid Erik XIV:s hof, ren och oförderfvad, bländade hon med sin skönhet, och Eriks öga hvilade ofta kärleksdrucket vid hennes glädjestrålade ansigte.

Ej långt från det ställe der båten låg, stod Maximilian och stödde sig vid den påle, kring hvilken kedjan öfver fjärden fordom varit fästad. Försämnt i

mörka tankar, stod han der med ögonen fästade på den kungliga slupen. "Nej, det är icke möjligt," tänkte han, "att hon kunnat falla så djupt, denna ädla tärna, hvars rykte ännu aldrig en fläck har oskärat. Det är blott en nedrig lögn af sysslolösa hofstjenare, hvilkas giftiga tungor jag väl skall försöka att tysta. Nog är det sant, att hon har sina egna rum i slottet och sin egen hofstat, som vore hon en furstinna. Men hon är ju lärarinna för konungens dotter och deraf härleder sig säkerligen konungens nåd och uppmärksamhet mot henne. Hofvets damer visa sig ju äfven i hennes sällskap; detta bevisar ju att hon inte är konungens älskarinna. Men det är svårt att lita på en qvinnas dygd, och mången har fallit för en mindre förförisks man än konung Erik. Men för hela qvinnökönets skull vill jag hoppas, att det finnes en enda, som är ren och dygdig, och kan min trogna kärlek skydda henne, skall hon aldrig borttryckas af förförelsens hvirfvel."

Nu nådde glada röster hans öra, och när han såg upp, varseblef han den lysande skaran, som närmade sig båten. Han såg, hur Karin lyfte sina blå ögon till den ståtlige konungen, hur hon, ledd af honom, steg i slupen, hur hon satte sig vid hans sida och hur han lekte med hennes guldgula lockar. Hans ögon följde oafvändt båten, då den långsamt aflägsnade sig. Slutligen lösgjorde han en julle, som låg förtöjd vid stranden, kastade sig i densamma och begynte att raskt ro, på något afstånd följande den kungliga slupen,

fast besluten att utforska Karins förhållande till konungen.

Det var en af dessa idylliska fester som konungen så högt älskade och som han så ofta anordnade. Från Mälarens sköna stränder hördes sång och musik; öfver ett sund emellan tvänne täcka holmar reste sig ett med blommor rikt genomflätadt löfhvalf; blomsterkransar, drufvor och andra sydländska frukter hängde i rika festoner från hvalfvets tak och sidor. Här stannade sällskapet för att förfriska sig.

“I dag skall jag till ’blommornas dotter’ betala den vackra bukett, hon skänkte mig för tvänne år sedan,” sade konungen, i det han nedtog en krans af röda och hvita rosor och infätade densamma i Karins gyllene lockar.

Slutligen landade sällskapet vid en holme, der storartade förberedelser voro vidtagna för en festmåltid i gröngräset, och här tillbragtes flera timmar under omvexlande skämt, lekar och sång.

Under tiden låg Maximilian med sin båt dold i en liten vik nära den plats, der det kungliga sällskapet befann sig. Skummande af raseri, uppgjorde han en plan att med eller mot hennes vilja rycka Karin undan det öde, som han fruktade hotade henne. Karin, som för ett ögonblick skilt sig från sällskapet, fördes af slumpen nära det ställe, der han var gömd. Glömsk af den fara, han lopp, och med tanken uteslutande fästad vid sin plans förverkligande, rusade Maximilian upp och sträckte sina händer mot henne för att gripa

henne och föra henne till sin båt, då konungen plötsligen störtade fram ur ett busksnår.

“Stanna, förmätne träl! Hvad gör du här? Hvad rättighet har du att förnärma denna qvinna?” ut-

brast han, i det han svängde sin dolk öfver Maximilians hufvud.

“Nåd, ers majestät!” bad Karin med darrande stämma.

“Hennes far har trolofvat henne mig,” svarade Maximilian i det han ryggade tillbaka för vreden i

konungens blick. "Se der mina rättigheter," fortsatte han, i det han åter trotsigt närmade sig, "men, herre konung, har ni mördat min lycka, så må ni äfven taga mitt lif."

"Du bygger din förhoppning endast på hennes fars löften?"

"Ja, är icke detta nog?"

"Och hon har aldrig sjelf gifvit dig någon ed?"

"Nej."

Erik satte åter dolken i bältet och syntes lugnad.

"Du är således en vanvetting, och jag skall icke så noga räkna med dig. I morgon begifver du dig till hären vid norska gränsen. Jag skall dessförinnan gifva order om din befordran; din konung skall för framtiden hafva dig i minnet."

Konungen fattade derefter den förskräckta Karin vid handen och återförde henne till sällskapet, hviskande kärleksfulla ord i hennes öra. Stum af smärta blickade Maximilian en stund efter dem, vände sedan om till sin båt och for med förtviflan i sin själ, tillbaka till Stockholm.

Först efter solens nedgång begaf sig sällskapet på återfärden. I den stilla, ljuvma sommarqvällen gled slupen sakta fram på Mälarens spegelklara yta. Erik uppträdde med den mest ridderliga artighet och slösade på Karin en tillbedjares innerligaste uppmärksamhet. Med hjertat fullt af vemodiga känslor och med smäktande blickar sjöng han till sin luta den sång som han sjelf diktat till hennes ära:

Har Karin icke land och skatter,
så har hon dock det jag begär.
Den kärlek hon mig med omfattar,
är mig fast mer än guldet värd.
Hvar må följa sitt eget sinn,
kär håller jag herdinnan min.

Blänker hon ej af gyllne smycke,
så blänka dock hennes ögon skön,
alldeles är hon i mitt tycke,
fast hon för andra syns gemen.
Hvar må följa sitt eget sinn,
kär håller jag herdinnan min.

Den som vill, må i luften flyga;
mina vingar gå ej så högt.
Jag verlden vill fast öfvertyga,
till Karin är mitt hjerta böjdt.
Hvar må följa sitt eget sinn,
kär håller jag herdinnan min.

Farväl, farväl, min hjertans lilla!
Med sinom tusende god natt!
Det sker dock efter Herrans vilja,
jag blifver den som jag har sagt.
Hvar må följa sitt eget sinn,
kär håller jag herdinnan min.

Detta var en af de stunder, då konung Erik kände sig lycklig, då han icke mera tänkte på frieri och giftermål med världens mäktigaste drottningar; ty

hos "blommornas dotter" den lilla Karin, glömde han det stora för det sköna.

Under hemfärden uppstego åtskilliga tvifvel i Maximilians själ. Utseendet vittnade visserligen mot Karin, men därför var det ju ej afgjordt, att hon var brottslig, och han ville därför ännu en gång träffa henne för att af hennes egen mun mottaga en förklaring och höra sin dom, innan han lydde konungens befallning att begifva sig till hären.

Då Maximilian återkommit till slottet, derifrån en hop drabanter med facklor sändes till Gråmunkeholm för att möta det furstliga sällskapet, följde han dem. Kommen till stranden, bortsände han en af drabanterna och tog sjelf dennes fackla. Han var klädd nästan lika med drabanterna och behöfde således ej frukta att blifva upptäckt. Sälunda fick han ett efterlängtadt tillfälle att följa konungen och dennes sällskap. Erik följde, lik en trogen riddare, Karin till hennes rum, der hon mottogs af sina tärnor. Medan Erik med öga och tanke endast för den älskade, helsade henne med "sinom tusende godnatt", såsom det heter i det omnämnda qvådet till Karin, smög Max åt en tärna en biljett, den han genast efter sin hemkomst hade skrivit, och anhöll, att densamma måtte ofördröjligen lemnas till Karin. I denna biljett begär han ett ögonblicks samtal med den älskade.

Konungen tycktes knappast kunna slita sig från Karin; han ville ännu höra ett ord, ännu upphemta en leende blick ur hennes strålande öga. Lika ljufvig

som denna stund var för Erik, lika plågsam var den för den svartsjuka Maximilian. Slutligen drog Karin sig tillbaka i sina rum och dörren stängdes.

“God natt, blommornas sköna dotter, god natt,“
hviskade Erik, i det han drömmande aflägsnade sig.

Maximilian släckte sin fackla och stannade i korridoren. Man vet ej, om tärnan framlemnade den unge mannens biljett, men Karins dörr öppnades icke. Redan hade en timme förflutit, men Maximilian stod ännu kvar. Då såg han ett ljussken i korridorens andra ända; steg och röster hördes äfven derifrån. Det var konungen, som med sin forne lärare, Dionysius Beur-reus, var på väg till en liten kammare i tornet Tre kronor, der han under stjernklara nätter plögade anställa astrologiska forskningar. Maximilian drog sig undan i en mörk smyg, men konungen hade redan märkt hans närvaro. Ständigt fruktande för förräderi, behöfde Erik blott höra hans smygande steg, för att gripas af misstänksamhet; med en befallande åtbörd pekade han åt det håll, der Maximilian stod dold och tvänne drabanter, som åtföljde konungen, störtade sig öfver den olycklige, den de släpade fram inför konungens ögon. När denne igenkände honom, utbröt han i de vildaste förbannelser; ingen skulle vid denna sena timme kunna förirrat sig till denna del af slottet, utan att drabbas af konungens vrede, huru mycket hårdare skulle ej straffet träffa Maximilian, som redan råkat i onåd hos konungen, därför att han vågade täfla med honom om en flickas hjerta!

Maximilian blef genast kastad i fängelse under tornet, och dagen derefter sammanträdde konungens nämnd, der Göran Persson så ledde ransakningen, att dödsdom blef afkunnad öfver den anklagade.

Det var sent på aftonen. Maximilian satt i sitt mörka fängelse och tänkte på den öfver honom uttalade dom, som nu snart skulle verkställas. Då guisslade dörren på sina gångjern och fångvaktaren inträdde, bärande i handen en brinnande fackla. Flere män af vildt utseende följde honom. Fången steg upp och gick frimodigt mot dem.

“Ären I komne för att taga mitt lif,” sade han, och blottade sitt bröst “så stöten till, och jag skall lära dig, du fege tyrann på tronen, jag skall lära eder, usle lönmördare, hur en man dör, lugn och oförfärad.”

“Det vore stor skada att utgjuta ditt unga blod,” svarade hånfullt den som tycktes vara hopens anförare. “Det gifves andra medel att undanrödja en hund, som är sin herre till förargelse. Ett fader vår kan du väl ännu hinna läsa under vägen, om den trånga resdräkten icke hindrar dig att bedja.”

Under det han yttrade dessa ord, hade tvänne af karlarne smugit sig bakom Maximilian och kastat en säck öfver hans hufvud. Förgäfves sökte han göra motstånd mot detta nesliga dödssätt; de slogo honom till golfvet och tillknöto säcken, hvarefter den starkaste af karlarna tog honom på ryggen och med sin börda begaf sig till Norrström, der han kastade den i vattnet. Ett plaskande ljud afbröt för ett ögonblick nat-

tens stillhet. Böljorna slogo tillsammans öfver det olyckliga offret och dolde det i sitt djupa sköte.

“Må han dricka sig otörstig af vatten,” hånade anföraren och skramlade med en fylld penningpung. “Go’ vänner, låtom oss nu skynda att i ett stop braunschweigmamma dricka konungens skål.”

Men på slottet var samma qväll konung Erik hos sin unga älskarinna. Karin satt på en pall vid hans fötter och stödde sin arm mot hans knä, under det konungen till sin luta sjöng en sång till kärlekens lof.

Då sångens sista toner förklingat, blickade Karin upp; en tår darrade i hennes öga; hennes hjerta genomströmmades af onämnbara känslor, och i nästa ögonblick klappade hennes varma hjerta mot den lycklige Erik.

Karin var nu konungens erkända älskarinna och var ständigt i hans närhet. Den lättsinnige Erik, som förr så ofta ombytt älskarinnor, tycktes nu hafva fastnat i bojer, dem han hvarken förmådde eller önskade slita. I slutet af år 1566 lät han i hemlighet viga sig vid henne; ett år senare erkände han henne öppet för sin gemål, men de officiella förmälningshögtidligheterna kunde, till följd af krigsoroligheter, ej firas förr än sommaren 1568, samma dag som konungens halvesyster Sofia förmäldes med hertig Magnus af Saxen-Lauenburg. Dagen efter förmälningen blef hon med stor högtidlighet krönt till Sveriges drottning och hennes barn af rikshärolder utropades såsom tronarvingar.

Med föregående år eller 1567 hade en i andra afseenden olycklig tid inbrutit för kung Erik. Det svärmod som redan sedan flera år tillbaka legat tungt öfver den olycklige konungen, bröt nu ut i fullständigt vansinne, under hvilket han begick den ena grymheten efter den andra, deri alltid understödd af sin usle rådgifvare Göran Persson. Karin gjorde allt hvad i hennes makt stod för att afvända de dödsdomar som Göran Persson dikterat och Erik skulle underskrifva, oftast förgäfves, men äfven någon gång med framgång. Slutligen blef den vansinnige monarkens regering alltför

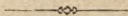
Karin Månsdotter, besökande Erik XIV i hans fängelse.

outhärdlig för landet, och konungens bröder Johan och Karl grepo därför till vapen. Striden slutade dermed att Erik störtades från tronen, hvarefter bröderna ända till Eriks död, som inträffade 1577, höllo honom i fängsligt förvar, än på det ena, än på det andra slottet. Under dessa långa fängelseår fick Karin ofta besöka sin älskade gemål i hans fängelse och sökte derunder att mildra hans lidanden och umbäranden, men från och med medlet af 1573 skildes hon och Erik för alltid.

Efter Eriks död erhöll fru Karin, som hon kallades, af Johan III, Liuksala gård i Finland med 26 underlydande, der hon sedan lefde och verkade i tyst välgörenhet.

Karin Månsdotter afled 1612, och hennes stoft lades till ro i Åbo domkyrka, der hennes hvilorum utmärkes af en med kunglig krona prydd sarkofag af svart marmor.

Den dyrbaraste och skönaste minnesvård öfver drottning Karin är dock den, som hon sjelf genom sina dygder åt sig upprättat i svenska folkets hjerta och i Sveriges historia.

På ALBERT BONNIERS förlag hafva utkommit följande

Svenska Historiska Berättelser:

Fältskärens Berättelser af Zach. Topelius.

Ny godtköpsupplaga med öfver 300 teckningar af *Carl Larsson*.
3 delar 12 kr. Inb. i 3 clothb. 16 kr.

Svenska Hist. Noveller af G. H. Mellin.

Ny godtköpsupplaga med teckningar af prof. *C. G. Hellqvist*.
3 delar 7: 50; inb. i 3 clothb. 10: 50.

Hist. Romaner af M. J. Crusenstolpe.

- I. **Morianen** eller **Holstein-Gottorpska** huset i Sverige.
Med 30 porträtt. 6 delar. 11 kr.; inb. 15 kr.
- II. **Karl Johan** och **Svenskarne**. Med 20 porträtt. 4 delar.
7: 50; inb. 10 kr.
- III. **Huset Tessin** under **Enväldet** och **Frihetstiden**. Med
15 porträtt. 7: 50.; inb. 10 kr.

Den siste Friseglaren af Pehr Sparre.

Historisk roman. 2:e uppl. 2: 50; inb. 3: 50.

Öfverste Stobée af Herman Bjursten.

Historisk roman från Frihetstiden. 2:a uppl. 3: 25; inb. 4: 25.

Skattsökarne af Georg Nordensvan.

Ett blad ur Gripsholms häfder. 2 kr.

Snapphanens bröllop af Lodbrok.

Historisk roman från Karl XI:s tid. 2: 75; inb. 3: 75.

Ivan Mazeppa af Lodbrok.

Hist. roman från Karl XII:s ryska krig. 3: 25; kart. 3: 75; inb. 4: 25.

Gustaf III:s Testamente af H. af Trolle.

Hist.-romantiska tidsbilder. 2:a uppl. 3: 50; inb. 4: 50.

Östersjöns Konung af H. af Trolle.

Sjöroman från Karl XII:s tid. 2:ne delar. 3: 50; kart. 4 kr.; inb. 4: 50.

Krona och Törne af H. af Trolle.

Romantiserad berättelse från finsk-ryska kriget 1808—1809.

2: 50; kart. 3 kr.; inb. 3: 50.

På ALBERT BONNIERS förlag har utkommit:

DEN KUNSKAPSRIKE SKOLMÄSTAREN.

Handbok i nyttiga kunskaper för alla samhällsklasser
utarbetad efter de bästa förf. och tillförlitligaste källor
af CARL ROSANDER.

Med en stor karta öfver Sverige. Häft. 5 kr.; inb. i starkt band 7: 50.

Ur pressens omdömen om detta högst förtjenstfulla arbete:

«Detta arbete är i flera hänseenden ett **verkligt mästerverk**. Det behandlade materialet, som omfattar alla hufvudgrenar inom vetenskapen, är med **erkännansvärd urskiljning** valdt och på ett ändamålsenligt och omsorgsfullt sätt ordnad. — **Framställningsättet är populärt och tilldragande**. — Vi önska den nya upplagan så mycket mer framgång, som den säkerligen mäktigt kommer att bidra till **højandet af vårt folk**.» (Ystads Allehanda.)

«Det snart sagdt alla kunskapsämnen omfattande innehållet torde göra den **verkligen prisbilliga** boken såväl till en **oumbärlig lärobok** för den okunnige, som till en **välkommen hjälpreda** för hvar och en vid förefallande behof. Vi anse oss icke säga för mycket om vi påstå, att **den bör finnas i hvarje hem**.» (Barometern.)

«Boken lämpar sig väl till användande vid sjelfstudium och bör ej saknas i något sockenbibliotek.» (Karlshamn.)

«En nyttigare bok torde sällan bjudas allmänheten.» (Oskarshamnsposten.)

Arbetet afslutas med ett **alfabetiskt register** öfver alla namn m. m. som i arbetet omtalas, så att detsamma, jemte ändamålet att vara en **Lärobok** för de okunnige, äfven utgör ett **Minnes-Lexikon** vid förekommande behof.

6000173014

Göteborgs universitetsbibliotek

